

APLICAREA INSTRUMENTELOR FISCAL- BUGETARE ÎN SOLUȚIONAREA PROBLEMELOR DE MEDIU (PE EXEMPLUL RESURSELOR ACVATICE)

Dr. conf. univ. Angela CASIAN

CUPRINS:

1. Cadrul legal și instituțional în domeniu
2. Specificul taxelor de mediu
3. Structura cheltuielilor bugetare în domeniul protecției mediului
4. Problemele de mediu din perspectiva instrumentelor fiscal-bugetare (pe exemplul resurselor acvatice)
    Întrebări de recapitulare
    Studii de caz
    Bibliografia

OBIECTIVE OPERAȚIONALE:

Studierea acestui capitol va permite studenților:

- Cunoașterea cadrului legal și instituțional în domeniu
- Analiza evoluției și a specificului taxelor de mediu
- Analiza evoluției și structurii cheltuielilor bugetare în domeniul protecției mediului
- Determinarea problemelor de mediu din perspectiva instrumentelor fiscal-bugetare pe exemplul resurselor acvatice

CONCEPTE-CHEIE:

Taxe de mediu, protecția mediului, probleme de mediu.

1. CADRUL LEGAL ȘI INSTITUȚIONAL ÎN DOMENIU

Protecția mediului reprezintă ansamblul reglementărilor, măsurilor și acțiunilor care au ca scop menținerea, protejarea și îmbunătățirea condițiilor naturale de mediu, ca și reducerea sau eliminarea, acolo unde este posibil, a poluării mediului înconjurător și a surselor de poluare. Protecția mediului presupune: (i) Gospodărirea

rațională a resurselor; (ii) Reconstrucția ecologică a mediului; (iii) Evitarea poluării mediului; (iv) Evitarea dezechilibrului prin conservarea naturii; (v) Descoperirea cauzelor care afectează mediul; (vi) Proiecte complexe, rațional fundamentate.

În Republica Moldova, protecția mediului este un domeniu important al economiei naționale, obiectivele cărui sunt realizate de instituțiile specializate, având la bază un cadru normativ și de politici.

În categoria instituțiilor statului cu responsabilități în domeniul mediului sunt încadrate:

Ministerului Mediului al Republicii Moldova

Autorități administrative din subordinea Ministerului Mediului	Agenția Apele Moldovei Agenția Moldsilva Agenția pentru Geologie și Resurse Minerale Agenția Națională de Reglementare a Activităților Nucleare și Radiologice Inspectoratul pentru Protecția Mediului Serviciul Hidrometeorologic de Stat Agenția de Mediu
Instituții publice în care Ministerul Mediului are calitatea de fondator	I.P. „Unitatea de Implementare a Proiectelor în Domeniul Mediului”

Actele legislative și de politici în domeniul protecției mediului și prevederile ce se referă la aplicarea instrumentelor fiscal-bugetare

- **Legea nr. 1515/1993 privind protecția mediului înconjurător** Stabilește principiile de bază ale protecției mediului, printre care se numără perceperea de taxe și aplicarea de amenzi pentru încălcarea legislației în domeniu și folosirea, în exclusivitate, a mijloacelor astfel obținute pentru combaterea poluării mediului, secătuirii resurselor naturale, dezvoltării unor procese geologice primej-dioase și redresarea mediului.

- **Legea nr. 1102/1997 cu privire la resursele naturale** Menționează folosirea contra plată a resurselor naturale (plata pentru resursele naturale și plata pentru poluarea mediului înconjurător). Plata reprezintă compensarea, în bani, de către beneficiar, a cheltuielilor publice pentru explorarea, conservarea și restabilirea resurselor naturale utilizabile, precum și a eforturilor societății pentru compensarea lor.
  - **Legea regnului vegetal nr.239/2007 și Legea regnului animal nr.439/1995** Relevă mecanismul economic de folosință rațională a obiectelor regnului vegetal/ animal care include: (i) finanțarea programelor, strategiilor, planurilor de acțiuni privind folosința rațională; (ii) plăți pentru dobândirea și exportul obiectelor regnului vegetal/animal; (iii) stimularea economică a folosinței raționale a obiectelor regnului vegetal/animal.
  - **Legea nr. 1041/2000 pentru ameliorarea prin împădurire a terenurilor degradate** Stipulează că împădurirea terenurilor degradate, precum și alte lucrări aferente se finanțează din: (i) alocațiile de la bugetele locale ale APL de nivelul I și nivelul II, (ii) alocațiile de la bugetul de stat, (iii) contribuțiile fondului ecologic național.
- Strategia de mediu pentru anii 2014-2023** Obiectivul specific nr. 4 prevede reducerea impactului negativ al activității economice asupra mediului și îmbunătățirea măsurilor de prevenire a poluării mediului. Acest obiectiv urmează să fie atins *„prin îmbunătățirea și eficientizarea instrumentelor fiscale și economice în domeniul protecției mediului și prin modificarea sistemului de fonduri ecologice”*.

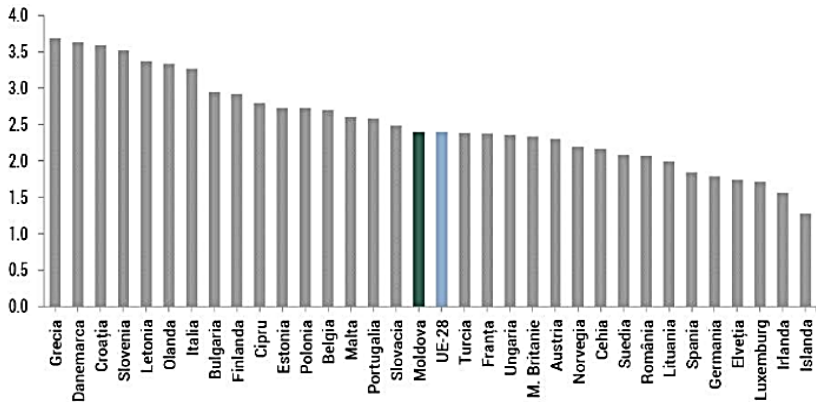
2. EVOLUȚIA VENITURILOR ȘI NIVELUL TAXELOR DE MEDIU

Dat fiind specificul domeniului, veniturile provenite din activitatea ce afectează mediul, reprezintă bază pentru impunerea fiscală și oferă oportunitate pentru realizarea/finanțarea politicilor și programelor statului. Astfel, *Taxele de Mediu* instituite au la bază următoarele criterii definitorii:

- **Taxele de mediu reprezintă un element de bază în promovarea politicilor de mediu.** Acestea sunt plăți stabile și continue în timp, și, totodată, reprezintă sume consistente de venituri la bugetul de stat sau la bugetele locale (în cazul taxelor pe resursele minerale). De cealaltă parte, taxele pentru eliberarea actelor permise sunt plăți unice achitate doar în momentul prestării unui serviciu administrativ de către o autoritate a statului. De asemenea, amenzile și prejudiciile se plătesc doar în cazul încălcării legislației de mediu. Așadar, taxele reprezintă cel mai cuprinzător instrument, prin care statul poate influența comportamentul agenților economici și al populației față de mediu.
- **Baza fiscală joacă un rol crucial în definirea taxelor de mediu.** CE consideră drept taxă de mediu un impozit ce are drept bază fiscală o unitate fizică sau un proxy pentru o unitate fizică ce se referă la „ceva”, care are un efect negativ asupra mediului. Raționamentul de bază pentru recunoașterea ca „taxă de mediu” se referă la prezența impactului, pe care îl are impozitul asupra costului și prețului poluantului. Prin urmare, scopul impozitului, fie el de ordin fiscal, fie orientat spre protecția mediului, nu reprezintă un element definitoriu pentru taxele de mediu.
- În practica internațională, **taxele de mediu sunt împărțite în 4 categorii:** taxe pe energie/combustibili, taxe pe transport, taxe pe poluare și taxe pe resurse. Această repartizare este utilizată inclusiv de către EUROSTAT (oficiul statistic al UE), respectiv de CE în implementarea politicilor de mediu. De altfel, și Republica Moldova tinde spre o abordare similară. Studiul „Taxe, amenzi și sancțiuni pentru prevenirea activităților dăunătoare pentru biodiversitate” prezintă aceleași categorii ale taxelor de mediu:
  - (i) **Taxele pe energie** – constituite din accizele pe produse petroliere și gaz lichefiat;
  - (ii) **Taxele pe transport** – care includ accizele la autoturisme, taxele pentru folosirea drumurilor și vinieta;
  - (iii) **Taxele pe poluare** – reprezentate de plățile pentru poluarea mediului și taxa pentru mărfurile care, în procesul utilizării, cauzează poluarea mediului;
  - (iv) **Taxele pe resursele naturale** – aplicate pentru apa captată din orice surse (izvoare), mineralele utile (zăcămintele), lemnul eliberat pe picior.

În Republica Moldova, există următoarele plăți fiscale și para-fiscale aplicate în domeniul de activitate ce ține de mediu:

1. **Taxe pentru eliberarea unor acte permise de mediu** (plăți para-fiscale) – stabilite în Nomenclatorul actelor permise aferent Legii nr.160/2011 privind reglementarea activității de întreprinzător;
2. **Taxe de mediu** (plăți fiscale) – conform practicii internaționale, acestea cuprind taxele pe energie, transport, poluare și de folosire a resurselor naturale. Cuantumul acestora este prevăzut în Codul fiscal sau anumite legi sectoriale);
3. **Amenzi pentru încălcarea legislației de mediu** (plăți para-fiscale) – aplicate pentru săvârșirea unor acțiuni interzise (ex., braconaj, tăieri ilegale de păduri, infrațiuni ecologice). Cuantumul acestora este prevăzut în legislația contravențională și cea penală;
4. **Prejudiciul și impactul adus mediului, în urma poluării** (plăți para-fiscale) – legislația de mediu prevede recuperarea prejudiciului adus mediului ca rezultat al poluării sau impactul asupra mediului ca o consecință a anumitor activități. Modul de calculare a prejudiciului este stabilit într-o serie de instrucțiuni, metodologii și legi.

Figura 1. Nivelul Taxelor de mediu la nivel european în 2018, % în PIB

Sursa: Aplicarea instrumentelor fiscal-bugetare în soluționarea problemelor de mediu, Fala A., Pântea Dm., Cantaragiu Iu., Coșeru I., Expert Grup, noiembrie 2020,

<https://environment.md/public/files/8b4fae9f84f048701b4b234e2bff4096.pdf>

Analiza comparativă a încasărilor din Taxele de mediu la nivel european denotă situația neuniformă, plasând statele dezvoltate atât peste, cât și sub media europeană. Acest fenomen poate fi explicat prin politicile statului îndreptate spre stimularea implementării economiei verzi, precum și prin taxarea ridicată în vederea restricționării activităților nocive.

Conform datelor din figura 1, ponderea încasărilor din taxele de mediu în PIB este la același nivel cu media pe UE, înregistrând 2.5%. În același timp, menționăm că încasările din aceste taxe sunt atât de ne semnificative, încât, în varianta sintetizată, nu se regăsesc ca linie bugetară separată. Astfel, sub criteriile definatorii enunțate, taxele de mediu, în Republica Moldova, mai degrabă, sunt abordate ca instrumente de promovare a politicilor de mediu, decât în calitate de sursă de finanțare a acestora.

3. CHELTUIELILE BUGETARE DESTINATE PROTECȚIEI MEDIULUI

La compartimentul Cheltuieli, cele destinate protecției mediului sunt planificate în cadrul următoarelor programe bugetare:

Programul „Protecția mediului”

- Conține mai multe subprograme care stabilesc volumul alocațiilor conform diferitelor scopuri și obiective pe mai multe dimensiuni de mediu.
- Sursa de finanțare a cheltuielilor prevăzute în cadrul subprogramei provine, în cea mai mare parte, din veniturile generale ale bugetului de stat – circa 90% și, într-o mică măsură, din surse externe (10%) în baza unor proiecte susținute de donatori.
- Totodată, finanțarea unor cheltuieli are loc prin intermediul Fondului Ecologic Național (FEN), circa 35% anual, și, într-o mică măsură, prin intermediul Fondului Național pentru Dezvoltare Regională (FNDR).
- În cele din urmă, instituția responsabilă pentru implementarea programului este Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Regionale, cu o mică excepție, subprogramul „7006 – Managementul deșeurilor radioactive”, care revine Ministerului Afacerilor Interne.

Programul 75 „Dezvoltarea gospodăriei de locuințe și serviciilor comunale” subprogramul „7503 – Aprovizionarea cu apă și canalizare”.

- Sursa de finanțare a activităților prevăzute în cadrul acestui subprogram provin, de asemenea, din veniturile generale ale bugetului de stat și sunt realizate prin intermediul FEN.
- Nu toate aceste cheltuieli se referă la mediu (cum ar fi construcția de apeducte, care țin de serviciile comunale și aprovizionarea cu apă), ci doar cele ce țin de colectarea și epurarea apelor uzate, adică cele ce țin de construcția și ameliorarea stațiilor de epurare și a sistemelor de canalizare a apelor uzate.
- O analiză a proiectelor finanțate prin intermediul FEN prezintă un volum de resurse redus, alocat pentru colectarea și epurarea apelor uzate, restul revenind construcției și gestiunii sistemelor de aprovizionare cu apă.

Conform CBTM (2019-2021) sectorul de aprovizionare cu apă și canalizare face parte din sectorul *Gospodăria comunală și de locuințe*, care creează condiții pentru viața de zi cu zi a locuitorilor Republicii Moldova.

Principalele probleme și provocări, cu care se confruntă domeniul în cauză, sunt: 1) accesul redus al populației (în special, al celei din mediul rural) la surse sigure de apă și calitative și sisteme de canalizare, ceea ce afectează condițiile de trai și constituie un factor de risc pentru apariția unor boli condiționate de consumul de apă potabilă neconformă; 2) infrastructura ce funcționează în domeniul alimentării cu apă și sanitație, în domeniul epurării apelor uzate aflată într-o stare avansată de uzură și degradare continuă, necesitând reabilitare și modernizare; 3) insuficiența investițiilor, lipsa interesului sectorului privat de a investi în dezvoltarea infrastructurii de aprovizionare cu apă și canalizare, insuficiența capacităților de absorbție a fondurilor orientate spre acest sector.

În scopul diminuării impactului provocărilor menționate, pentru CBTM (2019-2021) au fost identificate următoarele priorități: 1) asigurarea graduală a accesului la apă sigură și sanitație adecvată pentru toate localitățile și populația Republicii Moldova, contribuind astfel la îmbunătățirea sănătății, demnității și calității vieții și la dezvoltarea economică a țării; 2) asigurarea epurării apei uzate urbane în

conformitate cu cerințele Directivei 91/271/CEE; 3) extinderea sistemelor centralizate de alimentare cu apă și canalizare în contextul regionalizării serviciului.

Pentru perioada menționată, cu suportul partenerilor de dezvoltare, Guvernul și-a propus implementarea unor proiecte majore de investiții capitale: 1) proiectul de alimentare cu apă a raionului Cahul; 2) continuarea implementării proiectelor de alimentare cu apă și canalizare din contul mijloacelor Fondului național pentru dezvoltare regională.

Analiza comparativă UE-Republica Moldova a cheltuielilor guvernamentale destinate protecției mediului scoate în evidență domeniile de intervenție specifice, dintre care Gestionarea și Protecția apelor în Republica Moldova atinge nivelul de 70%.

Un aspect deloc neglijabil îl constituie cheltuielile pentru cercetare, prognoza meteo și politici de management în domeniul mediului. Astfel, respectiva destinație consumă până la 14% în UE și 24% în Republica Moldova din totalul cheltuielilor destinate domeniului.

4. PROBLEMELE DE MEDIU DIN PERSPECTIVA INSTRUMENTELOR FISCAL-BUGETARE (pe exemplul resurselor acvatice)

Odată cu adoptarea Legii apelor nr. 272/2011, Republica Moldova și-a asumat o nouă abordare în procesul de gestionare a resurselor de apă, numită „Gestionarea integrată a resurselor de apă”. Aceasta, la rândul său, cuprinde parcurgerea următoarelor etape în vederea analizei asigurării gestionării adecvate a resurselor acvatice:

I. Disponibilitatea resurselor de apă

Gestionarea resurselor de apă se face la nivel de bazine hidrografice, ținând cont de necesitățile tuturor utilizatorilor de apă.

- Procesul decizional trebuie să asigure un anumit echilibru atât în ceea ce privește distribuția echitabilă între utilizatori, cât și protecția resurselor de apă pentru a asigura o calitate corespunzătoare și regenerarea acesteia în timp.
- Sursa principală de alimentare cu apă o reprezintă apele de suprafață din cele două districte ale bazinelor hidrografice –

Dunărea-Prut și Marea Neagră, pe de o parte, și Nistru. Acestea reprezintă 85% din necesarul total de apă, restul de 15% fiind captat din surse subterane de apă.

- Resursele de apă depind de volumele de apă, care vin pe cursurile râurilor Prut și Nistru, acumulate, preponderent, în afară țării.
- Resursele interne (râurile și rezervele de apă subterană) constituie doar 1,6 mld. m³, care, raportate la nivelul populației, constituie circa 590 m³ pe cap de locuitor, mult sub volumul raportat în alte state europene.
- Volumul apei captate este destul de mare, de circa ½ din resursele regenerabile de apă sau un volum anual de aproximativ 840 mil. m³ (315 m³ pe cap de locuitor).

Tabelul 1. Resursele regenerabile interne de apă și volumul apei captate, anul 2017

	Resurse acvatice interne regenerabile, mld. M ³	Volumul apei captate, mld. M ³	Resurse acvatice interne regenerabile per capita, m ³	Volumul apei captate per capita, m ³	Raportul dintre resursele acvatice interne regenerabile și apa captată, %
Bulgaria	82,1	5,7	11 560	796,7	6,9
Cehia	14,5	1,6	1 371	154,1	11,2
Croația	187,9	0,7	45 230	162	0,4
Letonia	45,7	0,2	23 417	107,1	0,5
Lituania	33,8	0,3	11 861	102,4	0,9
Malta	0,07	0,04	150	93,4	62,2
Moldova*	1,6	0,8	588	304,9	51,9
Polonia	61,0	10,7	1 608	280,5	17,5
Portugalia	17,1	4,8	1 661	469,2	28,3
România	29,2	6,8	1 488	344,2	23,1
Slovenia	32,2	0,9	15 578	450	2,9
Slovacia	79,4	0,6	14 598	106,5	0,7
Albania	33,3	1,2	11 560	413,1	3,6
Serbia	151,3	5,4	21 493	763,8	3,6

Sursa: Aplicarea instrumentelor fiscal-bugetare în soluționarea problemelor de mediu, Fala A., Pântea Dm., Cantaragiu Iu., Coșeru I., Expert Grup, noiembrie 2020,

<https://environment.md/public/files/8b4fae9f84f048701b4b234e2bff4096.pdf>

Tabelul 2. Captarea și utilizarea apei, mil. m³

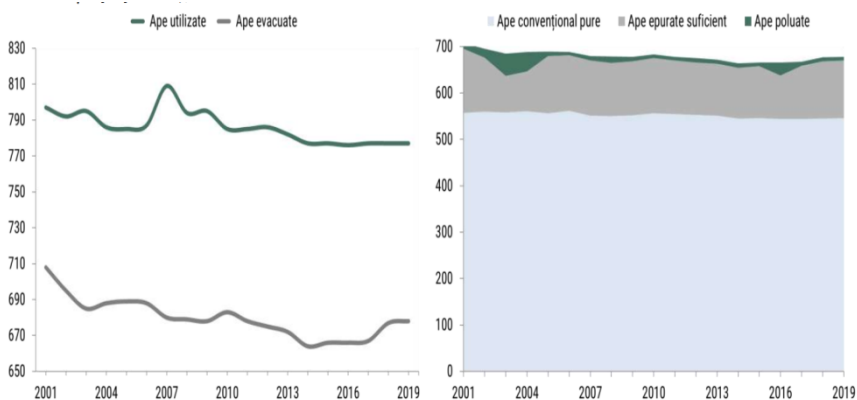
	2001	2003	2005	2007	2009	2011	2013	2015	2017	2019
Captarea apei, total	874	864	852	885	865	847	839	840	840	839
Utilizarea apei, total	797	795	785	809	795	785	782	777	777	777
- Utilizarea apei pentru necesități de producție	587	586	583	581	580	580	580	579	583	582
- Utilizarea apei potabile	19	20	18	17	17	17	17	17	20	20
- Utilizarea apei pentru necesitățile agriculturii	36	35	35	36	38	39	38	39	38	39
- Utilizarea apei pentru necesitățile menajere	130	116	120	125	120	119	118	114	113	110

Sursa: BNS

Pe termen lung, se atestă o reducere a volumului de apă captată, principalul factor ce determină această evoluție fiind scăderea numărului populației.

II. Sursele de poluare

Resursele de apă, de care dispune Republica Moldova, pot fi considerate de o calitate precară, urmare a ignorării permanente, în decursul multor ani, a aspectelor de mediu în procesul decizional.

Figura 2. Volumul apelor utilizate și al celor evacuate (repartizate pe ape convențional pure, ape epurate suficient și ape poluate), mil. m³

Sursa: BNS

Conform datelor de monitorizare a calității apelor de suprafață, efectuată anterior de către Serviciul Hidrometeorologic de Stat (SHS), iar din 2019, de către Agenția de Mediu (AM), calitatea apelor râurilor Prut și Nistru se încadrează în clasa III (moderat poluată), iar cea a râurilor din interiorul țării sunt de clasele IV-V (poluată și foarte poluată).

De asemenea, în anul 2019, 56% din probele prelevate din sistemele centralizate de alimentare cu apă și 73% din sisteme descentralizate de alimentare cu apă, nu corespundeau parametrilor sanitaro-chimici în vigoare-20. Acest fapt pune în dificultate utilizatorii de apă, în speță, pe cei care folosesc apa pentru alimentarea populației, dar și pe cei din sectorul agricol, care folosesc apa pentru irigare, dat fiind faptul că trebuie să o trateze pentru a fi utilizată.

Cauza calității scăzute a apei este pusă, în special, pe sursele de poluare provenite, inclusiv, din sectorul gospodăriei comunale și din sectorul agricol, dar și din cauza intervențiilor istorice manifestate prin îndreptarea albiilor râurilor și bararea excesivă a cursurilor de apă. Astfel, se atestă o creșterea rapidă a deversărilor de poluanți printre care pot fi menționate clorurile, fosfații, azotatul de amoniu și produsele petroliere.

III. Instrumentele bugetar-fiscale

În categoria instrumentelor fiscal-bugetare, pot fi aplicate atât cele fiscale (impozitele, taxele), nefiscale (amenzile, penalitățile), cât și bugetare, sub forma alocațiilor în scopuri investiționale și de finanțare.

Principalul instrument fiscal, utilizat pentru protejarea volumului de resurse acvatice, este taxa pentru apă.

Taxa pentru apă • **Taxa se aplică agenților economici și persoanelor fizice în procesul desfășurării activității de Întreprinzător**

- Obiectul impunerii
- a) volumul de apă extrasă din sursele de apă de suprafață și din cele subterane;
  - b) volumul de apă potabilă utilizată, din orice sursă, în scopul îmbutelierii;
  - c) volumul de apă minerală extrasă;
  - d) volumul de apă utilizată de hidrocentrale.

Corelația negativă dintre colectări și volumul apei extrase este cauzat de faptul că, mai mult de un deceniu, cota taxei nu a fost schimbată.

Pentru trei moduri de utilizare a apei nivelul taxei rămâne neschimbat, încă din anul 2008, și anume:

- ✓ apă extrasă din sursele de apă de suprafață și din cele subterane (0,3 lei pentru 1 m³);
- ✓ apă minerală naturală și apă potabilă extrasă destinată îmbutelierii (16 lei pentru 1 m³);
- ✓ apă utilizată de hidrocentrale (0,06 lei pentru 10 m³).

Un alt instrument fiscal utilizat îndeosebi pentru protecția resurselor de apă împotriva poluării este plata pentru deversările de poluanți.

Plata pentru deversările de poluanți Taxa este achitată de agenții economici sau persoanele fizice, care desfășoară activitate de întreprinzător în dependență de masa poluanților deversați în obiective acvatice și sisteme de canalizare.

Menținerea unui nivel constant al apelor poluate este determinat și de investițiile reduse în sistemele de epurare a apelor uzate.

Sistemele de sanitație, care includ atât sistemele de canalizare, cât și pe cele de epurare a apelor uzate, sunt parte a procesului de prevenire a poluării și protecției resurselor de apă.

Autoritățile naționale se concentrează mai mult pe extinderea sistemelor de alimentare cu apă și mai puțin pe construcția sistemelor de canalizare, și mult mai puțin pe construcția de stații de epurare.

La sistemul public de alimentare cu apă, erau conectate aproximativ 2,2 mil. persoane (82% din populația țării), iar de serviciul public de canalizare beneficiau puțin peste 1 mil. persoane (40% din populația țării).

Lungimea rețelelor publice de distribuție cu apă a crescut cu circa 1402 km sau 10,5%, până la aproximativ 14,7 mii km.

Lungimea rețelelor publice de canalizare a crescut doar cu circa 117 km sau 4,1%, până la puțin peste 2,9 mii km.

Circa 73% din totalul sistemelor publice de canalizare erau dotate cu stații de epurare.

Din cele 90 de stații de epurare existente, funcționale erau doar 7521, iar numărul celor care epurează apa conform normativelor în vigoare era și mai mic.

Cheltuielile bugetare pe dimensiunea dată se regăsesc în cadrul programului bugetar „75.03 – Aprovizionare cu apă și canalizare”, multe acțiuni fiind realizate prin intermediul FEN și FNDR.

În ultimii ani (2018/2019), în cadrul acestui program, au fost alocate resurse de circa 350 mil. lei anual, nivelul executat fiind de peste 80%. Această sumă reprezintă doar jumătate din necesarul de investiții în infrastructura pentru apă și canalizare menționate în cadrul Strategiei de alimentare cu apă și sanitație (2014-2030).

Nu toate aceste cheltuieli se referă direct la domeniul protecției mediului, cum ar fi construcția de apeducte, care ține de servicii comunale și aprovizionarea cu apă, respectiv doar cele ce țin de colectarea și epurarea apelor uzate pot fi considerate cheltuieli de mediu.

ÎNTREBĂRI DE RECAPITULARE

- Apreciați suficiența reglementărilor în domeniul protecției mediului în funcție de aria de acoperire.
- Caracterizați plățile fiscale și para-fiscale aplicate în Republica Moldova în domeniul protecției mediului.
- Care este structura și specificul taxelor de mediu în R. Moldova?
- Cum caracterizați evoluția cheltuielilor bugetare destinate protecției mediului și care este specificul finanțării pe programe a domeniului?
- Dați o caracteristică succintă a disponibilității resurselor acvatice în R. Moldova.
- Apreciați instrumentele fiscale utilizate pentru protejarea volumului de resurse acvatice.
- În ce măsură cheltuielile bugetare pentru protecția și conservarea resurselor de apă reprezintă suport în realizarea obiectivelor Strategiei de mediu 2013-2020?

STUDII DE CAZ

În baza datelor din CBTM 2021-2023 și a raportului privind executarea BPN, determinați:

- 1) Dinamica absolută și relativă a încasărilor fiscale și nefiscale aplicate în domeniul protecției resurselor de apă;

- 2) Structura acestor încasări și ponderea în PIB și total venituri BPN;
- 3) Dinamica absolută și relativă a cheltuielilor alocate în domeniul protecției resurselor de apă;
- 4) Structura acestor cheltuieli și ponderea în PIB și total venituri BPN;
- 5) Comparați nivelul prognozat cu cel executat, atât al încasărilor, cât și al cheltuielilor.
- 6) Formulați concluzii.

BIBLIOGRAFIE:

- Managementul resurselor acvatice, Chișinău, 2013, Biblioteca Șt. a AȘM, <https://documente.net/document/managementul-resurselor-acvatice-aevschi-v-evaluarea-i-managementul-riscului.html>
- Использование экономических инструментов управления водными ресурсами, водными объектами и водной инфраструктурой в Молдове, Учебные материалы – проект для апробации, mai, 2020
- Aplicarea instrumentelor fiscal-bugetare în soluționarea problemelor de mediu, Fala A., Pântea Dm., Cantaragiu Iu., Coșeru I., Expert Grup, noiembrie 2020, <https://environment.md/public/files/8b4fae9f84f048701b4b234e2bff4096.pdf>
- Ghid de planificare strategică pentru managementul durabil al resurselor de apă, April 2014, Edition: 2014, Publisher: Ministerul Mediului și Schimbărilor Climatice. Editor: Angela Curtean-Bănăduc, Doru Bănăduc, Carmen Damian, Carmen Sandu, Andras Attila Nagy, Erika Stanciu, Ioana Bejan, https://www.researchgate.net/publication/317310241_Ghid_de_planificare_strategica_pentru_managementul_durabil_al_resurselor_de_apa
- Evoluția indicatorilor bugetari, <https://mf.gov.md/ro/ministerul-finan%C8%9Belor/catalogul-de-date-deschise-al-ministerului-finan%C8%9Belor>